

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра практичної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б.Жильцов
20/15 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологічна експертиза в суспільних галузях

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Спеціальність 8.03010201 «Психологія»

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

2015 – 2016 навчальний рік

Робоча програма «Психологічна експертиза в суспільних галузях» для студентів спеціальності «Психологія».

Розробник: Лебідь Неля Костянтинівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри практичної психології

Протокол від «27» серпня 2015 року №1

Завідувач кафедри практичної психології _____ (О.М. Лозова)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту людини І.А. Клішевич

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна «Психологічна експертиза в суспільних галузях» є нормативною дисципліною напряму підготовки за спеціальністю «Психологія». Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати студент відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики. Дисципліна вивчається у дев'ятому семестрі.

Мета дисципліни – ознайомити студентів з основними питаннями психологічної експертизи, технологією її проведення та підготовки; сформувати здатність самостійно планувати та проводити психологічну експертизу, вибирати адекватні методи для дослідження особливостей особистості, виявляти та вивчати особистісні якості, індивідуально-психологічні та психофізіологічні особливості особистості.

Завдання:

1. ознайомити з загальними основами та методикою проведення психологічної експертизи в різних галузях психології та сферах життєдіяльності людини;
2. показати можливості використання наукових та прикладних психологічних знань у сфері експертних досліджень;
3. формувати вміння та навички використання психологічних методик в різних галузях психологічної експертизи;
4. формувати уміння та навички інформаційно-аналітичної діяльності в галузі психологічної експертизи;
5. розвивати професійне мислення, сприяти професійному та особистісному зростанню студентів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- структуру, предмет, основні завдання та методи дисципліни «Методика проведення психологічної експертизи в різних галузях психології»;
- класифікацію та обставини застосування психологічної експертизи;
- фундаментальні положення організації та теоретико-методичні основи проведення психологічної експертизи в різних галузях психології;
- способи відбору психологічних методик для вирішення експертних задач;
- нормативні положення та рекомендації стосовно оформлення експертної документації;
- особливості складання експертом соціально-психологічного проекту розвитку особи, трудової групи;
- методи вивчення особливостей клієнта, закономірностей психічної діяльності, чинників, що впливають на якість функціонування психіки людини у різних видах життєдіяльності.

уміти:

- планувати та проводити психологічну експертизу адекватно запиту замовника, меті та завданням;
- застосувати методи і методики психологічної експертизи;

- оформити висновок за результатами експертизи;
- розробити та обґрунтувати рекомендації щодо результатів, отриманих в ході проведеної психологічної експертизи.

Обсяг курсу – 150 години, з яких: лекцій – 20 год., семінарських занять – 20 год., модульного контролю – 8 год., самостійної роботи – 72 год., семестрового контролю – 30 год.

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Психологічна експертиза в суспільних галузях» завершується іспитом.

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 0301 «Соціально-політичні науки»	нормативна	
Модулів – 4	Спеціальність 8.03010201 «Психологія»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 4		5-й	–
Індивідуальне науково-дослідне завдання: експертний висновок.		Семестр	
Загальна кількість годин – 150		9-й	–
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4		20 год.	–
		Практичні, семінарські	
		20 год.	
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		72 год.	–
		Індивідуальні завдання:	
		Вид контролю:	
	іспит 30 год. підготовки до іспиту	–	

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Підсумковий контроль
Змістовий модуль I. Психологічна експертиза як професійна діяльність									
1.	Психологічна експертиза як наукова галузь та вид діяльності психолога	11	4	2		2		7	
2.	Галузі, види та методологічні принципи психологічної експертизи	11	4	2		2		7	
3.	Суб'єкти психологічної експертизи	9	2	2				7	
4.	Технологія проведення психологічної експертизи	13	4	2		2		7	2
Разом		44	14	8		6		28	2
Змістовий модуль II. Психологічна експертиза в освіті									
5.	Психологічна експертиза в освіті	11	4	2		2		7	
6.	Основні проблеми дитини в процесі навчання, що потребують психологічної експертизи	14	4	2		2		8	2
Разом		25	8	4		4		15	2
Змістовий модуль III. Психологічна експертиза в організаціях									
7.	Психологічна експертиза в соціальному управлінні	14	6	2		4		8	
8.	Психологічна експертиза професійної діяльності	13	4	2		2		7	2
Разом		27	10	4		6		15	2
Змістовий модуль IV. Психологічна експертиза в судовій та медичній галузях									
9.	Судово-психологічна експертиза	11	4	2		2		7	
10.	Медико-психологічна експертиза	13	4	2		2		7	2
Разом		24	8	4		4		14	2
Семестровий контроль		30							30
Разом за навчальним планом		150	40	20	-	20		72	38

III. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Психологічна експертиза як професійна діяльність психолога

Лекція 1. Психологічна експертиза як наукова галузь та вид діяльності психолога (2 год.).

Поняття психологічної експертизи. Зв'язок психологічної експертизи з іншими галузями психології та видами діяльності психолога. Предмет, об'єкт і основні завдання психологічної експертизи. Особливості психологічної експертизи в порівнянні з іншими видами діяльності: психодіагностика, наукове дослідження, моніторинг, контроль, інспектування. Історія розвитку психологічної експертизи за кордоном і в Україні.

Семінарське заняття №1. Психологічна експертиза як наукова галузь та вид діяльності психолога (2 год.).

Лекція 2. Галузі, види та методологічні принципи психологічної експертизи (2 год.).

Галузі психологічної експертизи. Види психологічної експертизи. Обставини та умови застосування психологічної експертизи. Основні поняття та методологічні принципи експертного аналізу. Основні проблеми, що потребують психологічної експертизи.

Семінарське заняття №2. Галузі, види та методологічні принципи психологічної експертизи (2 год.).

Лекція 3. Суб'єкти психологічної експертизи (2 год.).

Визначення суб'єктів психологічної експертизи: замовник, організатор, експерт. Функції замовника та організатора психологічної експертизи. Функції виконавця експертизи (експерта). Особи та установи, які можуть залучатися до експертизи. Особистісна та професійна готовність психолога до проведення експертизи. Основні ознаки професійної компетентності експерта. Психологічні вимоги до експерта-психолога. Усвідомлення власної відповідальності як найважливіша особливість настанови експерта. Гуманістична спрямованість особистості експерта-психолога і психологічної експертизи. Права та обов'язки учасників психологічної експертизи.

Лекція 4. Технологія проведення психологічної експертизи (2 год.).

Етапи проведення психологічної експертизи. Процедура призначення психологічної експертизи. Особливості підготовчого етапу експертизи: вивчення об'єкта експертизи, побудова гіпотези, забезпечення позитивної комунікації з респондентами, ознайомлення або розробка шкали оцінювання. Необхідні умови для проведення психологічної експертизи: запит на проведення експертизи, наявність об'єкта, процедурних правил, визначеної шкали оцінювання. Джерела і правила збирання фактичної інформації.

Методи психологічної експертизи. Вибір та обґрунтування психодіагностичного інструментарію при вирішенні експертних задач. Правила інтерпретації результатів отриманих в ході проведення психологічної експертизи. Вимоги до оформлення і подання експертної документації, звіту, висновку.

Семінарське заняття №3. Технологія проведення психологічної експертизи та вимоги до психолога-експерта (2 год.).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Психологічна експертиза в освіті

Лекція 5. Психологічна експертиза в освіті (2 год.).

Поняття психологічної експертизи в освіті. Види психологічної експертизи в освіті. Завдання психологічної експертизи в освіті. Замовники психологічної експертизи в освіті. Експертиза психологічного та соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних закладах Міністерства освіти і науки України. Експертиза з питань навчання та інноваційно-дослідної діяльності в освіті.

Семінарське заняття № 4. Психологічна експертиза в освіті (2 год.).

Лекція 6. Основні проблеми дитини в процесі навчання, що потребують психологічної експертизи (2 год.).

Коло питань, які потребують психологічної експертизи в процесі навчання дитини у навчальних закладах МОН України. Комплексне диференційно-діагностичне обстеження дитини. Психологічна експертиза з питань готовності дитини до школи, адаптації до навчання, шкільної дезадаптації, розвитку пізнавальної сфери, емоційної сфери, особливостей особистості. Психолого-медико-педагогічні комісії, їх роль і функції в системі освіти. Роль психолога в роботі ПМПК.

Семінарське заняття № 5. Психологічна експертиза дитини в процесі навчання (2 год.).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. Психологічна експертиза в організаціях

Лекція №7. Психологічна експертиза в соціальному управлінні (2 год.).

Поняття та види психологічної експертизи в соціальному управлінні. Завдання психологічної експертизи в соціальному управлінні. Особливості експертної діяльності організаційного психолога. Методи психологічної експертизи в соціальному управлінні. Психологічна експертиза управлінської діяльності. Конфліктологічна експертиза. Експертиза діяльності та розвитку організації.

Семінарське заняття №6. Психологічна експертиза в соціальному управлінні (2 год.)

Семінарське заняття №7. Конфліктологічна експертиза (2 год.)

Лекція №8. Психологічна експертиза професійної діяльності (2 год.).

Експертиза професійної діяльності: задачі і значення. Зв'язок професійно-психологічної експертизи з проблемами професійної орієнтації, професійної інформації та профвідбором. Компетенція та методика проведення професійно-психологічної експертизи. Готовність працівників до виконання професійної діяльності та професіоналізації особистості. Проведення професійно-психологічної експертизи на спеціальності, що потребують професійного відбору. Втрата працездатності та втрата професії. Тимчасові трудові обмеження. Проблема визначення стійкої втрати працездатності.

Семінарське заняття №8. Психологічна експертиза професійної діяльності (2 год.).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV.

Психологічна експертиза в судовій та медичній галузях

Лекція №9. Судово-психологічна експертиза (2 год.).

Судово-психологічна експертиза: поняття, предмет, об'єкт і завдання. Різниця судово-психологічної та судово-психіатричної експертиз. Основна класифікація судово-психологічних експертиз. Організаційно-правові засади проведення судово-психологічної експертизи. Компетенція проблем судово-психологічної експертизи. Кримінально-правове значення судово-психологічної експертизи. Правила оформлення акта експертизи. Участь психолога у судовому засіданні.

Семінарське заняття №9. Судово-психологічна експертиза (2 год.).

Лекція 10. Медико-психологічна експертиза (2 год.).

Медико-психологічна експертиза: об'єкт, предмет і задачі. Особливості та напрями роботи експерта-психолога з психічно хворими пацієнтами, соматично хворими людьми. Основні методи експертизи в клініці психічних та соматичних захворювань. Класифікація засобів отримання первинних даних для психологічної експертної оцінки у клініко-психологічних дослідженнях. Методика проведення експертизи психопатологій. Особливості проведення психологічної експертизи психічного здоров'я. Експертна психологічна оцінка ефективності психотерапевтичного впливу на клієнта.

Семінарське заняття №10. Медико-психологічна експертиза (2 год.).

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Психологічна експертиза як професійна діяльність психолога

Семінарське заняття №1. Психологічна експертиза як наукова галузь та вид діяльності психолога (2 год.).

1. Поняття психологічної експертизи.
2. Предмет, об'єкт і основні завдання психологічної експертизи.
3. Особливості психологічної експертизи в порівнянні з іншими видами діяльності: психодіагностика, наукове дослідження, моніторинг, контроль, інспектування.
4. Історія розвитку психологічної експертизи за кордоном і в Україні.
Рекомендована література: [1,3-5,7-10,13,19,29].

Семінарське заняття №2. Галузі, види та методологічні принципи психологічної експертизи (2 год.).

1. Галузі психологічної експертизи.
2. Обставини та умови застосування психологічної експертизи.
3. Види психологічної експертизи.
4. Основні проблеми, що потребують психологічної експертизи.
5. Основні поняття та методологічні принципи експертного аналізу.
Рекомендована література: [1,3-5,7-10,13,19,29].

Семінарське заняття №3. Технологія проведення психологічної експертизи та вимоги до психолога-експерта (2 год.).

1. Процедура призначення психологічної експертизи.
2. Характеристика основних етапів проведення психологічної експертизи.
3. Вибір та обґрунтування психодіагностичного інструментарію при вирішенні експертних задач.
4. Вимоги до оформлення і подання експертної документації, звіту, висновку.
5. Особи та установи, які можуть залучатися до експертизи.
6. Складові професійної компетентності експерта-психолога.
Рекомендована література: [1,3-5,7-10,13,19,29].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Психологічна експертиза в освіті

Семінарське заняття № 4. Психологічна експертиза в освіті (2 год.).

1. Експертиза психологічного та соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних закладах Міністерства освіти і науки України.
2. Нормативна документація, яка регламентує експертизу психологічного та соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних

зкладах Міністерства освіти і науки України.

3. Експертиза з питань навчання та інноваційно-дослідної діяльності в освіті.

Рекомендована література: [1,3,7,9,11,13,14,24,28,35].

Семінарське заняття № 5. Психологічна експертиза дитини в процесі навчання (2 год.).

1. Особливості комплексного диференційно-діагностичного обстеження дитини.
2. Психологічна експертиза готовності дитини до школи.
3. Психологічна експертиза шкільної дезадаптації.
4. Психологічна експертиза розвитку пізнавальної сфери, емоційної сфери, особливостей особистості
5. Психолого-медико-педагогічні комісії, їх роль і функції в системі освіти. Роль психолога в роботі ПМПК.

Рекомендована література: [7,9,11,13,14,28,37].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. Психологічна експертиза в організаціях

Семінарське заняття №6. Психологічна експертиза в соціальному управлінні (2 год.).

1. Поняття та завдання психологічної експертизи в соціальному управлінні.
2. Методи психологічної експертизи в соціальному управлінні.
3. Психологічна експертиза діяльності та розвитку організації.
4. Психологічна експертиза управлінської діяльності.
5. Визначення перспективної потреби у спеціалістах.
6. Експертна оцінка робочих стосунків та психологічного клімату в колективі.

Рекомендована література: [9,13,15,25,36,37,38,42].

Семінарське заняття №7. Конфліктологічна експертиза (2 год.).

1. Конфліктологічна експертиза: поняття, предмет і завдання.
2. Діагностика конфлікту та конфліктної поведінки.
3. Експертний аналіз конфліктогенів спілкування.
4. Особливості психологічної експертизи різних видів конфліктів та соціальної взаємодії.

Рекомендована література: [9,13,16,18,22,26,30].

Семінарське заняття №8. Психологічна експертиза професійної діяльності (2 год.).

1. Психологічна експертиза професійної діяльності: задачі і значення.
2. Експертна оцінка готовності працівників до виконання професійної діяльності та професіоналізації особистості.
3. Проведення професійно-психологічної експертизи на спеціальності, що

- потребують професійного відбору.
4. Експертиза тимчасової непрацездатності. Втрата працездатності та втрата професії.
 5. Проблема визначення стійкої втрати працездатності.
Рекомендована література: [9,13,15,25,36-38,42].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV.

Психологічна експертиза в судовій та медичній галузях

Семінарське заняття №9. Судово-психологічна експертиза (2 год.).

1. Судово-психологічна експертиза: предмет, об'єкт і завдання.
2. Компетенція проблем судово-психологічної експертизи.
3. Основна класифікація судово-психологічних експертиз.
4. Правила оформлення акта експертизи.
5. Участь психолога у судовому засіданні.

Рекомендована література: [4,9,12,13,20,32,34,41,43].

Семінарське заняття №10. Медико-психологічна експертиза (2 год.).

1. Медико-психологічна експертиза: об'єкт, предмет і задачі.
2. Компетенція проблем медико-психологічної експертизи.
3. Методика проведення експертизи психопатологій.
4. Особливості проведення психологічної експертизи психічного здоров'я.
5. Експертна психологічна оцінка ефективності психотерапевтичного впливу на клієнта.

Рекомендована література: [2,9,13,21,27,31,32].

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Психологічна експертиза як професійна діяльність психолога

1. Складіть таблицю визначення внеску зарубіжних та вітчизняних науковців у розвиток різних галузей психологічної експертизи.
2. Наведіть приклади необхідності застосування психологічної експертизи в різних галузях людської життєдіяльності, спираючись на критерії експертного аналізу.
3. Визначте права та обов'язки суб'єктів психологічної експертизи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Психологічна експертиза в освіті

1. Визначте та обґрунтуйте методи проведення експертизи шкільної дезадаптації в молодшому шкільному віці, підлітковому та юнацькому віці.
2. Проаналізуйте зміст дослідно-експериментальної діяльності в школі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

Психологічна експертиза в організаціях

1. Охарактеризуйте етапи проведення психологічної експертизи ефективності управлінської діяльності керівника (вибір типу організації за бажанням).
2. Визначте профіль особистості для посади «психолог організацій».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV.

Психологічна експертиза в судовій та медичній галузях

1. Охарактеризуйте основні етичні принципи діяльності судового експерта-психолога.
2. Складіть порівняльну таблицю змісту діяльності психолога-експерта в клініці соматичних та психічних захворювань.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Психологічна експертиза в суспільних галузях» – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

Експертний висновок, що включає:

- теоретичний аналіз технології проведення психологічної експертизи в межах обраної проблематики, за якою готується експертний висновок;
- власне написання експертного висновку за однією з зазначених галузей (на вибір):
 1. експертиза психологічного інструментарію (аналіз тренінгового або корекційного заняття);
 2. психологічна експертиза шкільної дезадаптації учня;
 3. психологічна експертиза психологічної готовності до виконання професійної діяльності (підекспертний – студент старшого курсу ВНЗ);
 4. конфліктологічна експертиза малої групи;
 5. психологічна експертиза особливостей внутрішньої картини хвороби соматичного хворого.

№ з/п	Критерії оцінювання ІНДЗ	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел з проблеми технології проведення психологічної експертизи в галузі, за якою готується експертний висновок. Виклад технології у вигляді тез.	5 балів
2.	Обґрунтування актуальності експертного висновку, аналіз запиту, формулювання мети, завдань та визначення методів проведення експертизи	7 бал
3.	Опис процедури проведення психологічної експертизи з обраної галузі згідно запиту	5 балів
4.	Аналіз результатів проведення експертизи	10 балів
5.	Оформлення експертного висновку та протоколів проведення експертизи	3 балів
	Разом	30 балів

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	27-30	Відмінно
Достатній	20-26	Добре
Середній	10-19	Задовільно
Низький	0-18	Незадовільно

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- Словесні: міні-лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), дискусія, метод «мозковий штурм».
- Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- Практичні: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача – самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

В основу оцінювання навчальних досягнень студентів із дисципліни «Психологічна експертиза в суспільних галузях» покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *методи усного контролю*: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда;
- *методи письмового контролю*: індивідуальна письмова робота, поточне тестування;
- *методи самоконтролю*: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Поточний контроль успішності студентів здійснюється в усній та письмовій формах під час проведення семінарських занять. Оцінка поточного контролю знань студентів виставляється за:

1. систематичність та активність на семінарських заняттях, при цьому оцінюється рівень знань продемонстрованих у відповідях і виступах на семінарських заняттях, активність при обговоренні дискусійних питань;
2. виконання письмових контрольних робіт за планами семінарських занять (при цьому оцінка виставляється за практичні навички та теоретичні знання, які набули студенти після опанування певної теми, за результатами тестування, відповідей на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, виробничих ситуацій, виконання індивідуальних завдань);
3. виконання домашніх письмових завдань, передбачених самостійною роботою студента.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.

Після вивчення студентами тем навчального курсу, що входять до окремої змістової теми, проводиться модульний контроль. Для його проведення використовуються варіанти модульних контрольних робіт. Зміст завдань охоплює всі питання теми, включаючи винесені на самостійне вивчення.

Складовими частинами варіанту контрольного модульного завдання є: тести, теоретичні питання та ситуаційна вправа. Кожна контрольна робота оцінюється 25 балами, з них: 10 балів – тестові завдання (1 правильна відповідь – 1 бал), 10 балів – теоретичні питання (90-100% відповіді на 2 теоретичні питання), 5 балів – ситуаційна вправа (90-100% розв'язання ситуаційної вправи).

Протягом вивчення дисципліни «Методика проведення психологічної експертизи в суспільних галузях» студент повинен виконати три комплексні модульні роботи.

Підсумкове оцінювання студента відбувається під час складання екзамену з дисципліни «Психологічна експертиза в суспільних галузях».

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до розподілу балів, які отримують студенти (п. 10) та переводяться згідно системи рейтингових балів у європейську (ECTS) шкалу.

**Розрахунок рейтингових балів за видами
поточного (модульного) контролю**

№ з/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів (к-ть видів д-ті * бал)
1.	Відвідування лекцій	10*1=10
2.	Відвідування семінарських занять	10*1=10
3.	Відповіді на семінарських заняттях	6*6=36
4.	Поточний письмовий контроль на семінарських заняттях	10*3=30
5.	Самостійна та робота	4*8=32
6.	Модульна контрольна робота	4*25=100
7.	Індивідуальна навчально-дослідне завдання	1*30=30
Загальна сума балів за роботу в семестрі		248
Коефіцієнт перерахунку		248:60= 4,1
Сума балів за екзамен		40
Підсумковий рейтинговий бал (екзамен)		100

У таблиці нижче представлено розподіл балів, що присвоюються студентам упродовж вивчення дисципліни «Методика проведення психологічної експертизи в суспільних галузях».

МОДУЛІ				Індиві- дуальна робота	Модульні контрольні роботи	РАЗОМ
Змістовий модуль I	Змістовий модуль II	Змістовий модуль III	Змістовий модуль IV			
36	24	34	24	30	100	248

Розподіл балів, які отримують студенти

Разом: 150 год., лекції – 20 год., семінарські заняття – 20 год., самостійна робота – 72 год., модульний контроль – 8 год., семестровий контроль – 30 год.

Назва модуля	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Психологічна експертиза як професійна діяльність психолога				ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Психологічна експертиза в освіті		ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. Психологічна експертиза в організаціях		ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. Психологічна експертиза в судовій та медичній галузях	
К-ть балів за модуль	36 балів				24 бали		34 бали		24 бали	
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Теми лекцій	Психологічна експертиза як наукова галузь та вид діяльності психолога 1 бал	Галузі, види та методологічні принципи психологічної експертизи 1 бал	Суб'єкти психологічної експертизи 1 бал	Технологія проведення психологічної експертизи 1 бал	Психологічна експертиза в освіті 1 бал	Основні проблеми дитини в процесі навчання, що потребують психологічної експертизи 1 бал	Психологічна експертиза в соціальному управлінні 1 бал	Психологічна експертиза професійної діяльності 1 бал	Судово-психологічна експертиза 1 бал	Медико-психологічна експертиза 1 бал
Теми семінарських занять	Психологічна експертиза як наукова галузь та вид діяльності психолога	Галузі, види та методологічні принципи психологічної експертизи	Технологія проведення психологічної експертизи та вимоги до психолога-експерта	Психологічна експертиза в освіті	Психологічна експертиза дитини в процесі навчання	Психологічна експертиза в соціальному управлінні	Конфліктологічна експертиза	Психологічна експертиза професійної діяльності	Судово-психологічна експертиза	Медико-психологічна експертиза
	28 балів				16 балів		26 балів		16 балів	

Самостійна робота	Складіть таблицю визначення внеску зарубіжних та вітчизняних науковців у розвиток різних галузей психологічної експертизи 3 бали	Наведіть приклади необхідності застосування психологічної експертизи в різних галузях людської життєдіяльності, спираючись на критерії експертного аналізу 2 бали	Визначте права та обов'язки суб'єктів психологічної експертизи 3 бали	Визначте та обґрунтуйте методи проведення експертизи шкільної дезадаптації в молодшому шкільному віці, підлітковому та юнацькому віці 4 бали	Проаналізуйте зміст дослідно-експериментальної діяльності в школі. 4 бали	Охарактеризуйте етапи проведення психологічної експертизи ефективності управлінської діяльності керівника (вибір типу організації за бажанням) 4 бали	Визначте профіль особистості для посади «психолог організацій» 4 бали	Охарактеризуйте основні етичні принципи діяльності судового експерта-психолога 4 бали	Складіть порівняльну таблицю змісту діяльності психолога-експерта в клініці соматичних та психічних захворювань 4 бали
ІНДЗ	Написання експертного висновку за обраною темою (30 балів)								
Види пот. кон-лю	Модульна контрольна робота 1 25 балів			Модульна контрольна робота 2 25 балів		Модульна контрольна робота 3 25 балів		Модульна контрольна робота 4 25 балів	

Всього балів: 248; Коефіцієнт 4,1

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка	Означення
90-100	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81	C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю помилок)
60-66	E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальні критерії)
35-59	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Методика проведення психологічної експертизи в суспільних галузях» складають:

- опорні конспекти лекцій;
- навчальні посібники;
- робоча навчальна програма;
- збірка практичних завдань для роботи на семінарських заняттях;
- збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Поняття та особливості психологічної експертизи.
2. Предмет, об'єкт і основні завдання психологічної експертизи.
3. Зв'язок психологічної експертизи з іншими галузями психології та видами діяльності психолога.
4. Основні критерії експертного аналізу.
5. Історія розвитку психологічної експертизи за кордоном.
6. Історія розвитку психологічної експертизи в Україні.
7. Галузі психологічної експертизи.
8. Види психологічної експертизи.
9. Основні методологічні принципи експертного аналізу.
10. Функції, права та обов'язки замовника експертизи.

11. Функції, права та обов'язки організатора експертизи.
12. Функції, права та обов'язки експерта.
13. Складові професійної компетентності та вимоги до експерта-психолога.
14. Характеристика основних етапів проведення психологічної експертизи.
15. Методи психологічної експертизи.
16. Вибір та обґрунтування психодіагностичного інструментарію при вирішенні експертних задач.
17. Вимоги до оформлення і подання експертної документації.
18. Поняття, види та завдання психологічної експертизи в освіті.
19. Експертиза психологічного та соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних закладах МОН України.
20. Експертиза з питань навчання та інноваційно-дослідної діяльності в освіті.
21. Комплексне диференційно-діагностичне обстеження дитини.
22. Психологічна експертиза готовності дитини до школи.
23. Психологічна експертиза шкільної дезадаптації.
24. Психологічна експертиза розвитку пізнавальної сфери, емоційної сфери, особливостей особистості.
25. Психолого-медико-педагогічні комісії, їх роль і функції в системі освіти.
Роль психолога в роботі ПМПК.
26. Поняття та завдання психологічної експертизи в соціальному управлінні.
27. Методи психологічної експертизи в соціальному управлінні.
28. Психологічна експертиза управлінської діяльності.
29. Експертиза діяльності та розвитку організації.
30. Експертна оцінка робочих стосунків та психологічного клімату в колективі.
31. Конфліктологічна експертиза: поняття, предмет і завдання.
32. Методи експертизи конфлікту та конфліктної поведінки.
33. Експертний аналіз конфліктогенів спілкування.
34. Експертиза професійної діяльності: поняття, завдання і значення.
35. Зв'язок професійно-психологічної експертизи з проблемами професійної орієнтації та профвідбором.
36. Експертна оцінка готовності працівників до виконання професійної діяльності та професіоналізації особистості.
37. Проведення професійно-психологічної експертизи на спеціальності, що потребують професійного відбору.
38. Експертиза тимчасової непрацездатності. Втрата працездатності та втрата професії.
39. Проблема визначення стійкої втрати працездатності.
40. Судово-психологічна експертиза: поняття, предмет, об'єкт і завдання.
41. Різниця судово-психологічної та судово-психіатричної експертиз.
42. Класифікація судово-психологічних експертиз.
43. Організаційно-правові засади проведення судово-психологічної експертизи.
44. Етичні принципи діяльності судового експерта-психолога.

45. Медико-психологічна експертиза: поняття, об'єкт, предмет і завдання.
46. Основні методи експертизи в клініці психічних захворювань.
47. Основні методи експертизи в клініці соматичних захворювань.
48. Методика проведення експертизи психопатологій.
49. Особливості проведення психологічної експертизи психічного здоров'я.
50. Експертна психологічна оцінка ефективності психотерапевтичного впливу на клієнта.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Белоусова С.А. Психологическая экспертиза опытно-экспериментальной деятельности в образовательном учреждении: Учебное пособие. / С.А. Белоусова – Челябинск: Изд-во ЮУрГУ, 2005. – 92 с.
2. Блинков Ю.А., Ткаченко В.С., Клушина И.Н. Медико-социальная экспертиза лиц с ограниченными возможностями. Учебное пособие. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. – 320 с.
3. Братченко С.Л. Введение в гуманитарную экспертизу образования (Психологические аспекты) / С.Л. Братченко. – М.: Смысл, 1999. – 198 с.
4. Землянська О.В. Судово-психологічна експертиза: навч. посіб. / О.В. Землянська; Харк. нац. ун-т внутр. справ. - Х. : ХНУВС, 2012. – 300 с.
5. Леонтьев Д.А. Комплексная гуманитарная экспертиза. Методология и смысл / Д.А. Леонтьев, Г.В. Иванченко. – М.: Смысл, 2008. – 367 с.
6. Мамайчук И.И. Экспертиза личности в судебно-следственной практике / И.И. Мамайчук. – СПб: Речь, 2002. – 255 с.
7. Мкртычян Г.А. Психология экспертной деятельности в образовании: Теория. Методология. Практика / Г.А. Мкртычян. – Н.Новгород, 2002. – 253с.
8. Тульчинський Г.Л. Гуманитарная экспертиза как социальная технология / Г.Л. Тульчинський // Экспертиза в современном мире: от знания к деятельности: научное издание / ред.: Г.В. Иванченко, Д.А. Леонтьева. – М.: Смысл, 2006. – С.10-29.
9. Швалб Ю.М. Методология и теория экспертной деятельности: психологические аспекты : [монография] / Ю.М. Швалб. – К.: Основа, 2013. – 240 с.
10. Хараш У.А. Гуманитарная экспертиза в экстремальных ситуациях: идеология, методология, процедура / У.А. Хараш // Введение в практическую социальную психологию. Под ред. Ю.М. Жукова, Л.А. Петровской, О.С. Соловьевой. - 2-е исп. изд. - М.: Смысл, 1996. - С.87-129.
11. Збірник нормативно-правових документів психологічної служби освіти України / Упоряд. В.Г.Панок, І.І.Цушко. – К., 2004. – 340 с.

12. Кудрявцев И.А. Судебно-психолого-психиатрическая экспертиза / И.А. Кудрявцев. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2007. – 497 с.
13. Ребуха Л.З. Психологічна експертиза: технологія та процедура проведення / Л.З. Ребуха. – Тернопіль: ТНЕУ, 2009. – 234 с.
14. Семаго М.М. Экспертная деятельность психолога образовательного учреждения / М.М. Семаго, Н.Я. Семаго, Н.А. Ратинова, О.Д. Ситковская. – М.: Айрис-Пресс, 2004. – 128 с.
15. Технології роботи організаційних психологів: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. та слухачів післядипломної освіти / За наук. ред. Л.М. Карамушки. – К.: ІНКОЛС, 2005. – 366 с.

Допоміжна

16. Анцупов А.Я. Конфликтология. 3-е изд. / А.Я. Анцупов – СПб.: Питер, 2007. – 496 с.
17. Батурич Н.А. Проблема оценивания и оценки в общей психологии / Н.А. Батурич // Психологический журнал. – 1989. – № 2. – С. 81-89.
18. Беззубко Л.М. Теория и практика разрешения трудовых конфликтов / Л.М. Беззубко. – Луганск: ЛФДонГАСА, 2002. – 220 с.
19. Братченко С.Л. Мир экспертизы и его возможные координаты / С.Л. Братченко // Экспертиза образовательных инноваций / Под ред. Г.Н. Прокументовой. – Томск. – 2007. – С. 26–38
20. Васильев В.Л. Юридическая психология: Учебник для вузов. 6-е изд. / В.Л. Васильев. – СПб: Питер, 2009. – 658с.
21. Вітенко І.С. Основи загальної і медичної психології / І.С. Вітенко, О.О. Чабан. – К.: Укрмедкнига, 2003. – 344 с.
22. Гірник А.М. Конфліктологічна експертиза: теорія і методика / А.М. Гірник // Соціальна психологія. – 2005. – № 2 (10). – С.175-176
23. Гришина Н.В. Психология конфликта / Н.В. Гришина. – СПб.: Питер, 2003. – 464 с.
24. Гуружапов В.А. Вопросы экспертизы современных образовательных технологий. Анализ и экспертиза в образовании / В.А. Гуружапов // Психологическая наука и образование. – 1997. – № 2. – с. 36-43.
25. Деркач А.А. Акмеологические основы развития профессионала / А.А. Деркач. – М.: Изд-во Моск. психолого-соц. ин-та; Воронеж: НПО «МОДЭК», 2004. – 752 с.
26. Дуткевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління: Навч. посіб. / Т.В. Дуткевич. – К.: ЦНЛ, 2005. – 456 с.
27. Кирпиченко А.А. Основы медицинской психологии и коммуникации: Учебник / А.А. Кирпиченко. – Мн., 2004. – 238 с.
28. Крулехт М.В. Экспертные оценки в образовании / М.В. Крулехт, И.В. Тельнюк. – М.: Академия, 2002. – 112 с.
29. Леонтьев Д.А. Экзистенциальные основания экспертной деятельности / Д.А. Леонтьев // Экспертиза в современном мире: от знания к

- деятельности/ Под ред. Г.В. Иванченко, Д.А. Леонтьева. – М.: Смысл, 2006.
30. Ложкин Г.В. Практическая психология конфликта / Г.В. Ложкин, Н.И. Повякель. – К., 2000. – 128 с.
 31. Люлько О.М. Медико-психологічна експертиза авіаційних фахівців / О.М. Люлько // Медицина транспорту України: Практика і досвід. – С. 18-20.
 32. Медицинская и судебная психология: Курс лекций: Учеб. пособ. / Под ред. Т.Б. Дмитриевой. 2-е изд., испр. – М.: Генезис, 2009. – 605 с.
 33. Менделевич В.Д. Клиническая и медицинская психология: Учеб. пособ. 5-е изд. / В.Д. Менделевич. – М., 2005. – 489 с.
 34. Метелица Ю.Л. Судебно-психиатрическая экспертиза потерпевших / Ю.Л. Метелица. – М., 1990. – 268 с.
 35. Назаревич В. Методологічні складові інструментарію психологічної експертизи в умовах навчального закладу / В. Назаревич // Український науковий журнал «Освіта регіону». – 2014. – №1-2. – електронний доступ: <http://social-science.com.ua/article/534>
 36. Практикум по дифференциальной психодиагностике профессиональной пригодности: Учеб. пос. / Под общ. ред. В.А. Бодрова. – М.: ПЕРСЭ., 2003. – 768 с.
 37. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии / Под общ. ред. А.А. Крылова, С.А. Маничева. – СПб: Питер, 2007. – 364 с.
 38. Психология труда, профессиональной, информационной и организационной деятельности (реклама, управление, эргономика): Словарь / Авторы – сост. Б.А. Душков, Б.А. Смирнов, А.В. Королев. / Под ред. Б.А. Душкова. 3-е изд., доп. и перер. – М.: Академический Проект, 2007. – 688 с.
 39. Сабадаш В.В. Эргономическая экспертиза: методы исследования / В.В. Сабадаш // Вестник ХНАДУ. – Харьков: ХНАДУ, 2004. – Вып. 27. – С. 244-248.
 40. Сафуанов Ф.С. Гуманитарная экспертология: актуальные проблемы и перспективы / Ф.С. Сафуанов // Экспертиза в современном мире: от знания к деятельности / под ред. Иванченко Г.В., Леонтьева Д.А. М.: Смысл, 2006, с. 51-62.
 41. Ситковская О.Д. Психологическая экспертиза несовершеннолетних в уголовном процессе / О.Д. Ситковская, Л.П. Конышева. – М., 2001. – 265 с.
 42. Тараненко П. Управление персоналом, корпоративный мониторинг, психодиагностика, тесты для отбора персонала / Тараненко П. – К., 2002. – 320 с.
 43. Экспертизы в судебной практике: Учеб. пособ. / Уклд. В.И. Гончаренко – К.: "Юрінком Інтер". – 2010. – 289 с.